

ÇİZGİ FİMLERİN ÇOCUK MÜZİK EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yard. Doç. H.Selen ERGÖZ*

Sayın Oturum Başkanı, değerli katılımcılar ve değerli konuklar öncelikle hepinizi saygıyla selamlarım.

Sizlere çocuk dünyasının vazgeçilmezi olan çizgi filmler hakkında derlediğim bazı bilgileri ve müzik eğitimi açısından vardığım sonuçları aktaracağım.

Bir zamanlar, sadece hobi olarak ya da bir koleksiyon çalışması tarzında başlayan çocuk çizgi filmlerine ve animasyonlarına olan ilgim giderek öyle bir noktaya ulaştı ki “keşke bir çizim yapabilsem ve bazı teknikleri bilsem de kafamdaki projeleri çocuklar için ortaya koyabilsem” düşüncesine dönüştü. Ancak hepimizin bildiği gibi çizgi film üretmek basit bir iş değil, aksine sanat ve teknik açıdan birçok detayı barındıran bir uzmanlık bilim işidir.

Aytekin Can ve İbrahim Toruk İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi “I. Uluslar arası Çocuk ve İletişim Konferansı” nda sunmuş oldukları “Kısa filmin Çocuklara Yönelik Kullanım Alanları” başlıklı çalışmalarında, Çizgi filmi; yapım tekniği açısından kısa filmler başlığı altında canlandırma ve animasyon filmler içinde incelemişlerdir.

“Tüm hareketli görüntüler, sinema, çizgi film v.b. birçok resim karesinin hızla akmasından oluşur. Bu akış hızı öyle ayarlanmıştır ki insan gözü bunu sürekliliği gibi algılar. İşte bu resim karelerinin tek tek oluşturulmasına canlandırma/animasyon adı verilmektedir.

Çocuklara yönelik bir film anlatım biçimi olan çizgi filmler teknik açıdan, bütün konuların ve türlerin canlandırılmasına olanak tanıyacak denli zengin bir yapıya sahiptir. Burada günlük yaşamın parçalarından örneklerin bulunması ile birlikte, düşsel yaşama ilişkin pek çok parça ile de karşılaşmak olasıdır. Belki de, çocukların hoşuna giden bu anlatım zenginliği ve düş gücünün erişilmez üstünlüğüdür. Diğer filmlerden çok bilim kurgu ve çizgi filmlere yönelen çocuklar, dünyayı çizgi filmler yolu ile tanımaya ve anlamaya çalışırlar.

İlk zamanlarda animatörler her kareyi elle çizdikten sonra bu resimleri tek tek fotoğraflayarak animasyonlar oluştururken 1930’lu ve 1940’lı yıllarda Walt Disney’in liderliğinde bir çok animatör, bu elle çizim tekniğini geliştirerek bu alanda büyük ilerlemeler kaydetmişlerdir. “Cel” adı verilen

* Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

transparan kağıtlara yapılan çizimlerle zamandan tasarruf sağlanmış ve daha uzun süreli animasyonların yapılması mümkün olmuştur.

Kısa filmde yönetmen anlatmak istediği şeyi açık, sade ama çarpıcı bir dille ortaya koymak durumundadır. Bunu daha çok görüntüler aracılığıyla yapar. Hikaye görüntüler aracılığı ile anlatılırken, ses öğeleri anlatılan hikayeyi destekleyecek şekilde olmalıdır. Bu özellikleri nedeniyle çizgi filmler çocukların ilgisini çekerler.”[‡]

Özellikle 1920 li, 30 lu yıllarda Walt Disney’le başlayan çizgi film çalışmaları Pamuk Prenses Yedi Cüceler, Temel Reis, Arı Maya, Kendy, Marco, Heidi, Wikingler, Bambi v.b. çok sayıda bilinen çizgi film hepimizin en az bir kere çok severek izlediğimiz çizgi filmlerdir. Bu çizgi filmler kimisi komik, kimisi duygusal, hepimizin aklında hoş izlenimler bırakmışlardır. Ancak bu çalışmaların ortak özelliği sanatsal açıdan son derece titiz çalışmalar olduğudur. Bu çalışmalar resim, müzik ve sanatın birleştiği, çocuk müzik eğitiminde kullanabileceğimiz muazzam eserlerdir.

Don Campell’in kaleme aldığı “Mozart Etkisi” adlı eserde bu konuyla ilgili bir araştırma dikkat çekmektedir:

“Walt Disney filmlerinin ve New Age müziklerinin birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin üzerinde en olumlu etkiyi yaptığı tespit edilmiştir. Birinci sırayı Walt Disney film müzikleri alırken, Klasik müzik üçüncü sırada gelmiştir.

Öğrencilere müzik dinlerken içlerinden geldiği gibi resim yapmaları, müzik dinlemeden önce ve sonra hislerini mutlu ya da üzgün suratlar çizerek göstermeleri istenmiştir. Bu çalışmanın sonunda araştırmacılar şaşırtıcı bir sonuca ulaşmışlar; çocukların çizdikleri resimler müzik dinlemeden öncekilerden daha çok mutsuzluk içeriyordu. Tehlike altındaki gençlerle daha önce çalışmış olan bir araştırmacı, resimlerin %40’ında yansıtılan öfke depresyon ve şiddeti görünce şaşırdığını ifade etmiştir. Araştırmacılar müziğin ve sanatın bileşiminin çocukların sözle ifade etmekten çekindikleri hisleri dışı vurmalarını sağladığı sonucuna varmışlardır.”[§]

Son yıllarda özellikle dünyanın değişen şartları ile birlikte çizgi filmlerin de yapısı içeriği değişmiş, Robothop, Heaman gibi dövüş, savaş ağırlıklı çizgi filmler üretilmiştir. Ülkemizde de mutlaka yabancı kaynaklardan destek aldığına inandığım bazı yapım şirketleri tarafından dînî düşüncelerin egemen olduğu ideolojik mesajlar içeren çizgi filmler üretilmiş ve halen bu çizgi filmler bazı kanallarda yayınlanmaktadır. Çizgi filmlerin çocuk dünyasında yapacağı etkiyi

[‡] Aytekin CAN-İbrahim TORUK; “Kısa Filmin Çocuklara Yönelik Kullanım Alanları”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı., İstanbul, 13-15 Ekim 2003,s.540-541

[§] Don CAMPPELL; Mozart Etkisi, Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul, 2002,s.218

hesap eden ve erken eğitimi benimseyen bazı çevreler vermek istedikleri mesajları çizgi filmleri kullanmak suretiyle çok rahat verebilmektedirler.

Bu içerikte olan çizgi filmlerden bazılarını sıralamak gerekirse listenin uzunluğu dikkat çekecektir:

Hiz. Yakup, Hiz. Yusuf, Hiz. Şeyb;	Atlas Yayınları
Hiz. Talha, Hiz. Zübeyr,;	Atlas Yayınları
Ebu Vakkas	Atlas Yayınları
Hiz. Ebu Bekir	Atlas Yayınları
Hiz. Osman ve Hiz. Hatice	Atlas Yayınları
Hiz. Yunus, Hiz. Zekeriya	Atlas Yayınları
Hiz. Süleyman, Hiz. Üzeyr	Atlas Yayınları
Hiz. Musa, Hiz. Eyüp, Hiz. Davud	Atlas Yayınları
Hiz. Meryem, Hiz. Ayşe	Atlas Yayınları
Hiz. Yusuf	Okur Yayıncılık
Hiz. Ömer	Atlas Yayınları
Hiz. Muhammed- Son Peygamber	Tiglon-Adım Prodüksiyon
Hiz. Davud ve Galut	Akdem Prodüksiyon
Hiz. Yuşa	Akdem Prodüksiyon
Nasreddin Hoca	Semer kand Yapım
İstanbul'un Fethi Fatih Sultan Mehmet	Nakkaş Yapımcılık
Namaz Öğreniyorum 1-2-3	Berekât Yayınevi

Esasen bu tarz çocuk çizgi filmlerinin yapılmasında bir kötülük ve sakınca yoktur ancak bu çizgi filmlerin nasıl yapıldığı ve içerikleri önemlidir. Bu nedenle Tv kanallarının sanat ve teknik açıdan yeterli olmayan filmleri sadece mesaj vermek amacıyla gelişigüzel biçimde yayınlamamaları gerekir. Zamanının çoğunu televizyon başında geçiren çocukların üzerinde bırakacağı etkiler hesaba katılarak çizgi filmlerin çok doğru bir şekilde denetlenmesi gerektiğine inanıyorum. Ayrıca, üzerinde özenle çalışılmış sanatlı filmlerin çocuklar üzerinde gerek yaşamsal değerleri kavratmada, gerekse müzik ve sanat eğitimi açısından son derece olumlu etkileri olduğuna inanıyorum.

Bu çizgi filmler içinden bugüne kadar oluşturduğum koleksiyon içinde izlediğim bazı çizgi filmler beni büyüledi, öncelikle bir çocuk gözüyle, sonra bir müzik insanı olarak baktım. Çocukların yaşamında çok önemli bir yer teşkil eden çizgi filmler aracılığı ile anaokulu ve ilkokul çocuklarına yaşama dair öğretmek istediğimiz birçok kavramı çok daha kolay öğretebiliriz, düşüncesindeyim. Çocuğumuzu bir konsere, bir tiyatroya götürmeden, ki bazen hayatın karmaşasından buna vakit bulamıyoruz, düzenli çizgi film izleterek müziğe dair hayata dair bir çok kavramı öğretebiliriz, varsa ilgisi uyandırabiliriz. Sadece bilinçli olmak ve hangi çizgi filmi izleteceğimizi iyi bilmek gereklidir. Çizgi film çocukların hayal dünyasını zenginleştiren kavram ve objeleri gerçek dünyayla daha hızla örtüştürmelerini sağlayan bir araçtır.

Şimdi sizlere bu koleksiyondan sırayla Bambi** ve Küçük Deniz Kızı†† çizgi filmlerinden örnekler dinletmek izletmek isterim:

Mutlaka izlenmesi gereken diğer çizgi filmler:

Fantasia I-II

Heidi

Thumbelina Parmak Kız

Küçük Kadınlar

Karınca Z

Dream Work Pictures

Spirit (Özgür Ruh)

Dream Work Pictures

12 Sanal Opera

The Exponent Entertainment

Bu çalışmaları izledikten sonra sanırım bir kez daha çizgi filmlerden müzik eğitimi alanında faydalanmamız gerektiğinin altını çizmeliyim. Bir yetişkinin dahi etkilenebileceği kadar gelişmiş böylesi çalışmaların çocuklar üzerinde yaratacağı etki kuşkusuz büyüktür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de ‘‘Çizgi film ve Animasyon’’ sanatının daha çok akademik ortama taşınması gereklidir. Böylece daha kaliteli yapımlar üretilebilir. Ayrıca bu bölümlerde okuyan sanatçı adaylarının müzik eğitimi açısından da iyi donanımlı

** Walt Disney’in klasiklerinden olup üç dalda Akademi ödülü adayı olmuş, En iyi şarkı ‘‘Love is a song’’, En iyi Dram ya da Komedi Filmi Müziği, En iyi Ses Kaydı-1942- Tıglon Dağıtım A.Ş.

†† Walt Disney klasığıdır.

olması önemlidir. Çünkü resimleri destekleyecek müziğin kalitesi öğrenmeyi pekiştirici olacaktır.

1990-91 öğretim yılında öğretime başlayan Anadolu Üniversitesi Çizgi Film (Animasyon) bölümü Türkiye’de ilk ve tek çizgi film eğitimi veren kurumdur. Diğer büyük üniversiteleri de internetten taramış olmama rağmen başka hiç bir üniversitede bu bölümde eğitime rastlayamadım.

İlgili üniversitenin internet sitesinde bölüm şu şekilde anlatılmaktadır:

Son yıllarda görsel iletişim sektörlerinde (özel televizyonlar, video, animasyon ve multi medya yapım şirketleri, reklam ajansları gibi) ortaya çıkan çizgi film sanatçısı gereksinimini karşılamak üzere kurulmuştur. Günümüzde yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla çizgi film sanatı hemen hemen otomatik üretim sürecine dönüşerek temel ve türse niteliğinde önemli değişikliklere uğramış ve bu sanat dalının hem görsel dil dağarcığı, hem de kullanım alanları genişlemiştir. Bugün çizgi film sanatçısı için en önemli gelişme, çağımızın hızla gelişen toplumu içerisinde kendisine meslek olarak bir yer bulmasıdır. Bölüm bu alandaki sosyo- ekonomik örgütlenmeyi destekleyen bir tutumu benimsemiştir. Öyleyse çizgi film bölümü bu sanat dalının eğitimini vermenin yanında onu bir meslek dalı haline getirmenin sorumluluğunu da üstlenmiş bulunmaktadır. **

Çocuklara çizgi film çalışması da yaptırabiliriz. Örneğin Terakki Vakfı okullarında 6 yaş grubu okul öncesi eğitim programları içerisinde ve ilköğretim okulunda sosyal etkinlik olarak çizgi film eğitimi verilmektedir. Yine İÜ’nce yapılan I.Uluslararası çocuk Sempozyumunda Havva Kangal Erdoğan’ın çalışmasından anladığımız şudur ki;

Çizgi film yapımında kullanılan ışıklı masalar ile stüdyoya dönüştürülmüş çizgi film sınıfında çalışmalar sırasında kağıt, kalem ve kuru boya kullanılmakta, eğitsel araç olarak bilgisayar televizyon ve videodan yararlanılmaktadır.

“Birinci dönem çizgi filmin nasıl yapıldığı, kuralları ve çizginin nasıl hareket ettiği öğretilir. Bu dönem oyun ve oyunculuğun çizimle birleştirildiği dönemdir. İkinci dönemde ise her grup kendi seçtiği veya yazdığı öyküyü öğretmen yardımı ile senaryolaştırır. Öğrenciler filmde çizmek istedikleri sahneyi seçer ve çizerler. Çizim ve boyama aşamalarından sonra filmin seslendirilmesini de öğrenciler yapar. Filmlerin çekimi, montajı ve CD’lere aktarımı okulun teknik birimi tarafından yapılır. Bu aşamalar öğrenciye ders olarak anlatılır.

Çizgi film dersi ile çocuklarımız bebeklikten beri izlemeye doyamadıkları, kahramanları ile kendilerini özdeşleştirdikleri çizgi film dünyasını farklı bir bakış açısı ile algılamaya başlarlar. Çizgi film birbirini takip eden binlerce çizimin kameraya alınan görüntüsüdür. Öğrencilerimiz bir hareket çizerken sonrasında ne olur sorusunu sorarak çizime devam ederler. Böylece çocuklar çizgi film dersinde

** <http://www.gzs.Anadolu.edu.tr>

kendi yaşantılarına dair birçok basit kuralları da fark ederler. Kendi hareketlerinin sonunda neler olabileceğini çizgiler aracılığı ile kavrar ve aynı zamanda gözlemlene algılama resim yapma yeteneklerini de geliştirirler. Çizgi film eğitimi sanatsal bir faaliyet olmakla birlikte çocukların zihinsel, bedensel, psikolojik gelişimlerini de daha ileriye taşıırken onların açığa çıkmamış yeteneklerin keşfetmemiz için önemli bir araçtır.^{§§}

Türkiye’de öğretmenlik eğitimi veren okullarda bu derse müfredat programında yeterli uzman yetiştikçe rahatlıkla yer verebiliriz.

Bazı özgün çalışmaları çizgi filmleştirebiliriz. Örneğin; birçoğumuzun duyduğuna inandığım Yaprak Sandalcı Turgay’ ın hazırladığı ‘’porte şatosu’’ müzik eğitim seti çizgi filme dönüştürülebilir, bu ve bunun gibi özgün fikirler eminim ki doğru bir sponsorla çocuklara çizgi film halinde sunulabilir, çok da faydalı olur.^{***}

Müzik eğitiminde ulusal müziğimizin temel oluşturması gerektiğine inanan bir eğitmen olarak, gelenek ve göreneklerimizi içeren, yerel değerleri vurgulayan Karagöz-Hacivat gibi, Nasrettin hoca gibi, Keloğlan gibi değerler çizgi filmler aracılığı ile çok daha kolay anlatılabilir. Bunlardan bazıları çizgi film yapılmış olmasına karşın daha sanatlı dünya standartlarında çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sanırım son söz olarak şunu söylemek gerek;

Çizgi film sanatı bir bilim olarak Türkiye’de ilgili üniversitelerde akademik ortamlarda yerini alırsa çocuk müzik eğitiminde olumlu katkıları olacağı gibi diğer birçok alanda da faydalı sonuçlar getirecektir.

Teşekkür ederim.

^{§§} Havva Kangal ERDOĞAN; ‘‘Terakki Vakfı Okullarında Çizgi Film Eğitimi’’,İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı., İstanbul, 13-15 Ekim 2003,s..83

^{***} Yaprak SANDALCI TURGAY; Borusan Kültür ve Sanat Yayınları , İstanbul, 1999